

Rozhovor s Petrem Malým

Mgr. Petr Malý (*1979)

Vystudoval Fakultu sociálních studií Masarykovy univerzity, obory sociologie a mediální studia a žurnalistika. Televizním novinářem se stal roku 1999, po soukromých stanicích přešel v roce 2005 do České televize, kde byl reportérem zaměřeným na justici. Od roku 2014 je mluvčím Nejvyššího státního zastupitelství. Kromě toho se věnuje i mediálním školením v soustavě státního zastupitelství a na půdě Justiční akademie.

► **Když jste se v roce 2014 stal mluvčím NSZ, měl jste za sebou úspěšnou kariéru justičního novináře. Čím vás zlákal současný zaměstnavatel?**

Po patnácti letech v televizním zpravodajství jsem měl pocit, že jsem zažil a vyzkoušel si všechno, co tato profese obnáší, a musím se přiznat, že se dostavilo i určité vyhoření. Potřeboval jsem změnu a v tu chvíli se objevila nabídka pracovat pro Nejvyšší státní zastupitelství. Taková práce mě lákala a představovala pro mě novou výzvu. I když upřímně, ze začátku jsem měl velký respekt z toho, co mě čeká a co se budu muset naučit, abych to zvládl.

► **Jak jste do té doby hleděl na státní zástupce?**

Pro mě byl státní zástupce vždy autoritou a při mé práci užitečným informačním zdrojem. S řadou státních zástupců a státních zástupkyň jsem se potkával především u soudu a v naprosté většině jsem se setkal se vstřícností a velmi kultivovaným projevem. Během televizní kariéry jsem navštěvoval soudní síně pravidelně a rád – od okresních, krajských soudů až po ten Ústavní. A hlavní líčení v trestních procesech mi vždy připadala nejzajímavější. Státních zástupců jsem si vždy vážil, a když jsem je pozoroval při práci, tak jsem jim vůbec nezáviděl – čelit tváří v tvář obžalovaným, snažit se soud přesvědčit o pádnosti důkazů není nic snadného. To není žádné falešné pochlebování, skutečně jsem to tak vždy vnímal. Z pozice reportéra jsem se vždy držel zásady, že bez vyjádření státního zástupce se dobře zpracovaný a vyvážený příspěvek ze soudního líčení neobejde, byť to mnohdy byli spíše advokáti, kteří se ochotněji vyjadřovali před kamerou.

► **Byly věci, které vás jako bývalého novináře překvapily, když jste státním zástupcům uviděl pod ruce?**

Samozřejmě „novinářskou“ představu o práci státních zástupců jsem si muset postupně zkorigovat. Uvědomil jsem si mnohem víc, kolik práce předchází tomu, než vůbec státní zástupce oblékne talár a vstoupí do soudní síně s obžalobou. Zjistil jsem, kolik zdánlivě neviditelné agendy státního zastupitelství má. Nebyla to velká překvapení, spíše mnoho drobností, na které jsem si musel zvykat. Třeba preciznost právního vyjádření, kdy jsem například u tiskových zpráv musel hledat kompromisy mezi přesným formulováním a srozumitelností sdělení i pro laiky.

► **Z pohledu odjinud se Brno může jevit jako poměrně uzavřená justiční komunita „těch, kteří spolu mluví“. Je tento dojem klamný?**

Je pravda, že adresy vrcholných soudů nebo třeba i kanceláře ombudsmana jsou si tak blízko, že mezi těmito institucemi a jejich lidmi panují prakticky susedské vztahy. Na druhou stranu třeba vedení NSZ je velmi otevřené a udržuje komunikaci a spolupráci s řadou dalších institucí mimo Brno jak v rámci justice, tak i vně rezortu. Takže i díky tomu nemám dojem, že by Brno bylo nějaký justiční Vatikán.

► **Když jste nastupoval do funkce, jako jeden z cílů jste si stanovil zlepšení komunikace s celostátními médii v Praze. Jste s výsledkem spokojen?**

Musím přiznat, že jsem musel dohnat určitý dluh, protože s brněnskou novinářskou komunitou jsem měl pevné vazby, ale s pražskými novináři jsem si musel vztahy teprve začít budovat. O kauzy, které prochází agendou NSZ, se přitom většinou zajímají novináři sídlící v pražských redakcích. Dodnes většina dotazů médií míří od pražských novinářů. A díky pravidelné komunikaci si myslím, že vztahy dnes fungují dobře. Snažíme se to vylepšit i tím, že tiskové konference čas

od času pořádáme také v Praze. Nedávno jsme například mohli oslovit pražské novináře i z Brna, a to prostřednictvím videokonference, na které jsme je seznámili s novou metodikou týkající se trestní odpovědnosti právnických osob. Zároveň nechceme zanedbávat ani brněnské novináře, kteří se sice na naši agendu příliš nezaměřují, ale i jim nabízíme jednou za čas nadčasovější témata, o kterých mohou informovat.

► **Lze nějak zobecnit, s jakou důvěrou novináři přistupují k jednotlivým právnickým profesím? Existuje nějaký rozdíl ve vnímání slova státního zástupce a například advokáta?**

Nedávno jsme si dokonce pro účely školení udělali mezi novináři takový menší kvalitativní průzkum, ze kterého vyplynulo, že dotázaní vnímají státního zástupce jako velice důvěryhodný zdroj informací. S ostatními právními profesemi těžko srovnávat. Kdybych měl vyjít ze své vlastní novinářské zkušenosti, já osobně jsem nejvýše stavěl soudce a státního zástupce. U advokátů je třeba mít na zřeteli, že jejich vyjádření (pokud se týkají konkrétních případů) musíme vnímat především jako součást obhajoby. Pokud jde ale o obecná vyjádření a obecná témata, je pravdou, že pro nejrůznější expertní právní stanoviska jsou advokáti pro novináře často dostupnější, proto je také poměrně často využívají.

► **S rozvojem online prostoru se z médií stává čím dál nepřehlednější džungle. Podle čeho vybíráte, s kým bude NSZ komunikovat, a s kým ne?**

Online revoluce skutečně změnila podobu klasických médií a dnes je velmi obtížné určit, co ještě považovat za sdělovací prostředek (s určitými vnitřními regulativy, zodpovědností, nároky na objektivní informovanost, ověřování zdrojů apod.) a co už jsou spíše soukromé počiny jednotlivců s cílem šířit svoje názory, nebo dokonce dezinformace a ovlivňovat určité sociální bubliny. Některé zpravodajské weby se dokonce samy označují jako názorové. Rozdíl mezi zpravodajstvím a publicistikou se ve virtuálním prostoru stírá. My s tím ale zase takový problém nemáme. Většinou se řídíme poptávkou a nutno říct, že až na výjimky nás oslovují novináři z etablovaných sdělovacích prostředků. Například na tiskové konferenci zveme pouze zástupce nejrozšířenějších sdělovacích prostředků, zejména média veřejné služby či redakce celostátních deníků. Pravidelně komunikujeme na bázi novinářských dotazů se zavedenými zpravodajskými servery. Soukromé osoby nebo ty, kteří nedokážou identifikovat, jaké médium zastupují, odkazují s jejich dotazy na oddělení, které vyřizuje běžnou agendu dotazů a podnětů občanů. Takovým lidem se snažím

vysvětlit, že žádná zkratka přes tiskového mluvčího nefunguje a že by to nebylo fér vůči ostatním, kteří se obracejí na NSZ správnou formou prostřednictvím podatelny.

► **Je při současné fluktuaci v novinářině vůbec možné po žurnalistech spravedlivě požadovat, aby rozuměli právu?**

To je bohužel problém. Vedle zkušených letitých žurnalistů, kteří se specializují na určitá témata a kauzy a už se solidně orientují v trestním právu, je tu velká skupina elévů, kteří pendlují od tématu k tématu a postupně nabírají letmé zkušenosti podle toho, čemu se zrovna věnují. To samozřejmě může vést k některým zkrslým v informování, byť většinou nechtěným. Od některých státních zástupců jsem i slyšel postesk nad tím, že musí novinářům při poskytování informací často vysvětlovat základní pojmy. Je to trochu nekonečný boj vzhledem k tomu, že v horizontu měsíců se jednotlivé redakce obmění a příště přijde jiný člověk, kterému vysvětlujete totéž. I v agendě dotazů NSZ můžu pozorovat, že určitý díl odpovědí představuje vysvětlování našich pravomocí a toho, jak co funguje. Ale i to patří k mé práci a myslím, že se to nakonec vyplatí v tom, že jsou zveřejněné informace věcně správné. Určité trestněprávní minimum by se ovšem hlavně začínajícím novinářům hodilo. Tak jako sportovní redaktor by těžko reportoval o fotbalovém zápase bez toho, aby znal pravidla fotbalu, měl by se alespoň základně orientovat i novinář, který informuje o nějakém trestním řízení. Pokud vím, tak například na katedře žurnalistiky v Brně mají takový předmět, otázkou je, kolik studentů ho absoluuje a kolik si z toho zapamatují.

► **Co všechno spadá do náplně vaší práce? Jak vypadá váš obvyklý pracovní den?**

Nejtypičtější aktivita je zodpovídání mediálních dotazů, která je sama o sobě velmi proměnlivá. Někdy řeším několik dotazů za den, jindy pár za týden. Některé lze vyřídit velmi rychle, třeba ověření stavu nějakého stížnostního řízení, jiné vyžadují shánění více informací, statistických údajů nebo konzultací s kolegy. Při sbírání informací pro odpověď musím komunikovat nejen s vedením, ale prakticky se všemi odbory NSZ, jejich řediteli i státními zástupci, a to je pro mě velký přínos, poznal jsem se se spoustou lidí napříč institucí a snad i lépe zorientoval v jejich agendě. Vedle každodenní rutiny otázek a odpovědí se starám i o další komunikaci s novináři. Sem spadá psaní tiskových zpráv, příprava tiskových konferencí, domlouvání rozhovorů a různých mediálních vystoupení nejvyššího státního zástupce včetně přípravy podkladů. Potom jsou to

dlouhodobější projekty a úkoly. Každý rok se podílím hlavně na přípravě zprávy o činnosti státního zastupitelství, především tedy na její jazykové korektuře a grafické podobě a následně také na medializaci. Spoustu času a energie zabraly náročné přípravy nového webového portálu státního zastupitelství, který jsme spustili letos v srpnu. Tomu předcházely práce na změně vizuální identity veřejné žaloby. Kromě novinářů a kolegů z NSZ jsem tak byl a stále jsem v čilé komunikaci s IT specialisty z celé soustavy, grafiky a web designéry. Díky práci tiskového mluvčího NSZ jsem si ale mohl vyzkoušet třeba i, jaké to je školit na Justiční akademii nebo moderovat mezinárodní konferenci. Takže i když se to možná nezdá, je to práce velmi pestrá i kreativní.

► **Je Pavel Zeman přísný šéf?**

Na jednu stranu je přísný, klade vysoké nároky nejen na své spolupracovníky, ale hlavně i na sebe. Proto s tím nemám problém a pro mě je to ideální motivace pracovat pro takového šéfa. Když vidíte, jak je pracovitý, snažíte se ze sebe taky „vymáčkout“ to nejlepší. Zároveň je uznalý a lidský. Dokáže vytknout chybu, ale i pochválit. Komunikace mezi námi je přímá a jasná, a to mi maximálně vyhovuje. Pro mě je navíc důležité, že si uvědomuje, jak je důležitá otevřená komunikace a vstřícnost vůči médiím.

► **Podle čeho se rozhoduje, zda konkrétní věc novinářům okomentujete vy, nebo přímo nejvyšší státní zástupce?**

Máme takové nepsané pravidlo, že dílčí informace ke konkrétním kauzám komentuji já. Pan doktor Zeman se přímo vyjadřuje v mnohem menším měřítku a zpravidla k obecnějším otázkám, pokud jde o nějaké významnější stanovisko hlavy instituce, nebo vystane-li například potřeba zareagovat na některé výroky ve veřejném prostoru, které se dotýkají veřejné žaloby. Čím více šetříte přímými citacemi šéfa, tím jeho slovům dáváte větší váhu.

► **Kdybyste měl říci jednu věc, při které jste se jako mluvčí NSZ opravdu zapotil, která by to byla?**

Těžko vypíchnout jeden zážitek. Nejnáročnější jsou dny, kdy zveřejníme nějaké velmi očekávané rozhodnutí a já ho pak musím komentovat pro různá média. V takový den se telefony netrhnou a e-maily, telefonní a televizní rozhovory následují jeden za druhým. V takovém případě se musím hlavně soustředit, abych poskytl informace co nejpřesněji a nenechal se vyvést z míry žádným dotazem. Ale troufnu si říct, že po letech mediální praxe už mě něco jen tak nerozhází.

► **Před několika lety jste měl jakousi „roadshow“, kdy jste s kolegyní objížděl kraje a vedl školení pro vedoucí státní zástupce. Jaký jste si z akce odnesl dojem?**

Byla to taková spanilá jízda, kdy jsme se snažili dát kolegům podporu v tom, jak nejlépe komunikovat s novináři, na co si dát pozor a nabídnout trochu i pohled z druhé strany. I když jsem byl spolu s Veronikou Ryšávkovou (dnes Dvořákovou) v roli školitele, bylo to i pro mě v mnohém poučné. Zjistil jsem, že v regionech funguje spolupráce s místními novináři většinou na velmi dobré úrovni. Naším cílem bylo hlavně přesvědčit některé nedůvěřivé kolegy, že vstřícnost a otevřenost vůči novinářům se vyplatí. Potěšilo mě, že stále víc státních zástupců vnímá komunikaci s médii (navzdory některým nedostatkům či nedorozuměním) jako přirozenou součást svojí práce.

► **Kdybyste měl telegraficky dát základní mediální rady těm, kteří se semináře neúčastnili, jaké by byly?**

Těch rad a doporučení tam zazněla celá řada, ale kdybych měl něco zdůraznit, tak určitě nebýt nevstřícný, neschovávat se před novináři. I v případě, že nemůžu poskytnout více informací, tak vysvětlit, proč to nejde. Stručné stanovisko někdy úplně postačí a rozhodně působí lépe než „no comment“. Ať se nám to líbí, nebo ne, média jsou prostředníkem, skrze kterého vnímá veřejnost naši práci. Státní zástupci mají náročnou, odpovědnou a záslužnou práci, kterou bychom se měli naučit více prodávat. Nikoliv podbízením se médiím, ale otevřeným poskytováním informací, samozřejmě v mezích zákona.

► **Státní zastupitelství z podstaty své činnosti komunikuje zpravidla neveselé a negativní věci. Jak se s tím má mluvčí vypořádat?**

Musím říct, že si to takto nepřipouštím. Trestní kauzy patří k naší realitě, stejně jako mnoho jiných věcí a jevů. Moje kamarádka například pracuje jako mluvčí záchranky a musí komentovat mnohem nepříjemnější události.

► **Volají vám někdy mluvčí nižších článků soustavy nebo přímo státní zástupci o radu, jak prezentovat veřejnosti svou činnost? (A pokud ano, prosím o příklad.)**

Čas od času ano. Většinou jsou to konzultace týkající se způsobu a formy informování. Mnohem častěji se ale děje, že se na mě obracejí novináři, kteří chtějí konkrétní informace týkající se případů dozorovaných některým nižším státním zastupitelstvím. V takových případech musím novináře vyvést z mylné představy,

že na NSZ se v nějaké databázi scházejí informace o všech trestních řízeních probíhajících v celé republice a že jako mluvčí NSZ můžu kteroukoliv kauzu komentovat. Potom se snažím zprostředkovat kontakt na kolegu, který může takové informace poskytnout.

► **Všichni státní zástupci mají na Extranetu denně k dispozici profesionálně zpracovaný obsáhlý monitoring tisku. Máte nějakou zpětnou vazbu, nakolik lidé ze soustavy tento informační kanál využívají?**

Mám ohlasy nejen od kolegů z NSZ, ale i z ostatních státních zastupitelství, ze kterých je zřejmé, že monitoring využívají. Považuji ho za důležitý nástroj, který nám dává obrázek toho, jak o nás média informují a potažmo tedy i jak nás vnímá veřejnost. Od začátku, kdy jsem začal monitoring zpracovávat, jsem se snažil mapovat nejen medializaci NSZ, ale i ostatních státních zastupitelství. Jsou to právě citace jednotlivých státních zástupců v konkrétních kauzách, které tvoří většinu mediálního obrazu veřejné žaloby. Každý den máme k dispozici velký objem mediálních výstupů, které je třeba vyfiltrovat a seřadit, takže to dá ještě kus práce dát dohromady přehledný dokument. Taková práce se ale určitě vyplatí. Před několika měsíci, kdy se nakupily další úkoly a povinnosti pro tiskového mluvčího a přestalo být v silách jednoho člověka každodenní zpracování monitoringu zvládat, nastal určitý výpadek. Tehdy jsem také zaznamenal reakce těch, kterým tato služba chyběla. Od jara mám ale spolupracovníka, se kterým se o toto každodenní břímě mohu podělit a který k tomuto úkolu přistupuje z mého pohledu velmi pečlivě a zodpovědně. Díky tomu jsme mohli pravidelný servis obnovit a já se mohu zároveň soustředit i na další úkoly.

► **Teprve nedávno jste zřídil twitterový účet Nejvyššího státního zastupitelství. Osvědčilo se toto nové médium?**

Musím se přiznat, že z Twitteru mám opravdu radost. Dlouho jsme váhali, zda se vydat do nejistých vod sociálních sítí. Nakonec nás přesvědčily zkušenosti

dalších institucí, kterým umírněná prezentace na sociálních sítích rozhodně neubrala na vážnosti či důstojnosti. Twitter využíváme jako kanál, na kterém můžeme informovat o zajímavých aktivitách NSZ, upozorňovat na některá rozhodnutí či další témata, která s námi souvisejí. Zejména u novinářů, kteří jsou zvyklí s touto platformou pracovat, se nám tento způsob komunikace osvědčil. Jakmile spustíte twitterový profil, zavazuje vás to k tomu, abyste ho pravidelně naplňovali zajímavým obsahem. To nás zároveň nutí neusnout na vavřínech a neustále přemýšlet nad tím, jaké aktuality a témata nabízet. A učí nás to, jak se prezentovat i laické veřejnosti stručnou a srozumitelnou formou. Na Twitteru jsme necelé dva roky a počet sledujících se začíná přibližovat dvěma tisícům, to je na instituci našeho typu docela slušný úspěch.

► **Existuje mezi profesionálními mluvčími orgánů veřejné moci spíše kolegalita, nebo řevnivost?**

Nezaznamenal jsem žádnou řevnivost, spíše snahu si vyjít vstříc. Řada tiskových mluvčí má podobnou minulost jako já a řekl bych, že bývalí novináři v PR tvoří takovou trochu mafii, tedy v dobrém slova smyslu. My máme tendenci spíš si pomáhat a neházet si klacky pod nohy.

► **Z Nejvyššího státního zastupitelství už není kam stoupat. Až jednou v budoucnu skončíte, budete chtít zůstat profesionálním mluvčím, nebo by vás lákalo něco úplně jiného?**

Takhle bych to asi nevnímal. Já osobně neberu pracovní kariéru jako nějakou cestu po žebříčku směrem vzhůru nebo dolů. Každá práce je něčím zajímavá a obnáší výhody i negativa. Rok 2014, kdy jsem udělal velký krok a přešel jsem od novinářiny do PR, mi ukázal, že změna někdy není na škodu, že není třeba se jí bát a že se vyplatí vyzkoušet něco úplně nového. Teď momentálně ale nad nějakými plány do budoucna nepřemýšlím. Chci pokračovat v práci, která mě pořád baví, naplňuje a dává mi smysl.

Otázky kladl Ondřej Šťastný